

راهبرد گروه اقدام مالی (FATF) در قبال پولشویی در فوتبال

سید مصطفی مشکات*

(تاریخ دریافت: ۹۸/۴/۵ تاریخ پذیرش: ۹۸/۷/۱۳)

چکیده

امروزه، سرمایه‌گذاری در فوتبال به عنوان یکی از پرطرفدارترین ورزش‌ها در سطح جهان، روند رو به تزایدی را در پیش گرفته است. پول‌های کلانی که در مسیر نقل و انتقال بازیکن‌ها، حق پخش تلویزیونی، حمایتگری و غیره هزینه می‌شوند بستر مساعدی را برای پولشویی در عرصه فوتبال فراهم آورده‌اند. از این رو، گروه اقدام مالی در لوای یگانه نهاد بین‌دولتی در مسیر مقابله با پولشویی، با انتشار گزارشی در سال ۲۰۰۹ راجع به چنین فضای خطرناکی هشدارهای لازم را اعلام نمود. با کاوشی که در این نوشتار صورت پذیرفت مشخص گردید که گروه اقدام مالی راهبرد متناسبی را در راستای مقابله با پولشویی در بستر فوتبال وضع نموده است. بدین ترتیب، مکانیسم گروه اقدام مالی تنها منصرف به شناسایی بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال نشده بلکه تدابیر متعددی پیشینی و پسینی نیز در مواجهه با رفتار یادشده مورد نظر قرار گرفته‌اند. با وجود این، ایران در عمل به تدابیر یادشده، رویکرد ناقصی را اتخاذ نموده است. تلاش بر آن است تا علاوه بر احصاء و بررسی راهبرد گروه اقدام مالی در قبال پولشویی در فوتبال، به واکاوی درباره این موضوع پرداخته شود که قانونگذاری ایران تا چه حد در مسیر اجرای تدابیر مذکور گام برداشته است.

واژگان کلیدی: فوتبال، پولشویی، جرم سازمان‌یافته، گروه اقدام مالی، تدابیر پیشینی و پسینی.

* دانش‌آموخته‌ی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم، قشم، ایران:

مقدمه

امروزه فرآیند جهانی‌سازی^۱ دامنه و مقدار پولشویی را گسترش داده است. در واقع، پول‌ها می‌توانند به سرعت از یمن به تروریست‌هایی در فلوریدا منتقل گردند تا برای تخریب ساختمان‌هایی در نیویورک هزینه شوند (Ryder, 2011: 10). در مسیر توسعه حقوق کیفری فراملی،^۲ علیرغم فراخوان هیئت عالی‌رتبه سازمان ملل متحد در خصوص تهدیدات، چالش‌ها و تغییر^۳ برای مذاکره جهت ایجاد یک معاهده مستقل در عرصه پولشویی، تاکنون هیچ معاهده بین‌المللی در این حوزه شکل نگرفته است (Boister, 2018: 182). با وجود این، گروه اقدام مالی^۴ یگانه نهاد بین‌دولتی به حساب می‌آید که در مسیر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در اواخر سده پیش در نشست اعضای گروه هفت^۵ در پاریس تأسیس شد (Beare, 2012: 143). گروه اقدام مالی برای بار نخست در گزارش سال ۲۰۰۹، اذهان جامعه جهانی را به سوی این نکته معطوف نمود که ورزش به خصوص فوتبال یکی از حوزه‌های جذاب پولشویی است (Levy, 2015: 37). به عبارتی روشن‌تر، رشد اقتصادی صنعت فوتبال باعث شده است بخش جذابی برای مرتکبان پولشویی^۶ شود (Abel Souto, 2013: 269). فوتبال به عنوان یکی از ورزش‌های دوست‌داشتنی به شمار می‌آید که توجه بسیاری را به خود جلب نموده است. رشد غیرمنتظره فوتبال در اوایل دهه نود سده بیستم میلادی با افزایش حق پخش تلویزیونی^۷ و حمایتگری^۸ در این عرصه آغاز شد. در حال حاضر، مطابق با آمار فدراسیون جهانی فوتبال^۹ (از این پس به اختصار

-
1. Globalization.
 2. Transnational Criminal Law.
 3. UN's High Level Panel on Threat, Challenges and Change.
 4. Financial Action Task Force (The FATF) - Groupe d'action financière. (GAFI)
 5. Group7 (G7).

کشورهای گروه هفت متشکل از هفت کشور صنعتی جهان هستند که حدود نیمی از اقتصاد جهان را در اختیار دارند (فامیل زوار جلالی، ۱۳۹۵: ۱۴۸).

6. Money Launderer.
7. Television Rights.
8. sponsorship
9. The Fédération Internationale de Football Association (FIFA).

فیفا)، حدود ۳۸ میلیون بازیکن و ۳۰۱ هزار باشگاه فوتبال ثبت شده‌اند (De Sanctis, 2014: 29). با احتساب تقریبی آمار و ارقام بازیکن‌ها، باشگاه‌ها و سایر کنشگران فوتبال و ملاحظه حجم پول‌هایی که در این حوزه منتقل می‌شوند، اهمیت اتخاذ تدابیر پیشگیرانه در جهت مقابله با پولشویی در فوتبال جلوه می‌نماید. افزون بر اینها، سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف فوتبال از چنان فراوانی برخوردار است که به سادگی نمی‌توان در ارتباط با منشأ پول‌های مورد سرمایه‌گذاری تصمیم‌گیری نمود (De Sanctis, 2014: 33).

با این اوصاف، در این جستار با اتکاء به روش توصیفی-تحلیلی تلاش بر آن است تا به این پرسش پاسخ داده شود که راهبرد گروه اقدام مالی در قبال پولشویی در فوتبال دایره‌بر چه ابعادی است. افزون بر آن، در مورد این موضوع پرداخته می‌شود که ایران تا چه حد در عمل به راهبرد مذکور موفق بوده است. به این مناسبت، ابتدا به مفهوم‌شناسی پرداخته و سپس بسترهای مستعد پولشویی در عرصه فوتبال معرفی و بررسی می‌شوند و سرانجام، تدابیر اتخاذی گروه اقدام مالی در راستای مقابله با پولشویی در بستر یادشده بررسی می‌شوند. البته به ارزیابی عملکرد کنشگران تقنینی ایران نسبت به اجرای هر یک از تدابیر مذکور نیز پرداخته می‌شود.

۱. مفهوم‌شناسی

۱-۱. پیشگیری از جرم

تاکنون تعاریف متعددی از پیشگیری از جرم^۱ ارائه شده‌اند. از این رو، عنوان یادشده از یک مطالعه به مطالعه‌ای دیگر و از یک برنامه به برنامه‌ای دیگر به شکل متفاوتی مشمول تعریف قرار گرفته است (Lab, 2010: 26). با وجود این، با التفات به اصول راهبردی سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از جرم، پیشگیری عبارت است از مجموعه راهبردها و تدابیر اتخاذی در یک جامعه معین و در زمان معین در زمینه پیشگیری و یا کاهش اعمال ناقض هنجارهای اجتماعی و یا قانونی و همچنین مسائل ناشی از آن مثل ترس از جرم (جندلی، ۱۳۹۳: ۳۳). بر این اساس،

1. Crime prevention.

می‌توان چنین نیز گفت که پیشگیری عبارت است از طیف متنوعی از کنش‌ها و واکنش‌ها که به منظور کاهش بزهکاری (اعم از جرم و انحراف) در سطح جامعه، وضع و اجراء می‌شود. از این رو، تدابیر حقوق کیفری از جمله جرم‌انگاری و کیفرگذاری نیز در قالب اعمال پیشگیرانه جای می‌گیرند، هرچند زمانی که صحبت از پیشگیری می‌شود، بیشتر منظور پیشگیری غیر کیفری است.

۲-۱. تعریف پولشویی

با مراجعه به فرهنگ واژگان لانگمن،^۱ پولشویی^۲ عبارت است از فرآیندی که از طریق آن، شکل و شمایل قانونی به پول‌های بدست آمده از مجرای غیرقانونی داده می‌شود، به نحوی که منشأ اصلی پول‌ها نیز مشخص نشود (Curzon, 2007: 339). بنا بر یک تعریف، پولشویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام به عمل جهت اخفاء یا تغییر ظاهر هویت عواید نامشروع یا غیرقانونی به صورتی که تصور شود از منابع قانونی و مشروع حاصل شده است (جعفری، ۱۳۹۲: ۳). پولشویی به پنهان‌سازی درآمد حاصل از جرم منصرف می‌گردد؛ بدین صورت، جهت جلوگیری از مصادره، دارایی‌ها از منظر مقامات قضایی و مالیاتی مخفی نگاه داشته می‌شوند (Nelen, 2017: 127). به دیگر سخن، پولشویی ناظر بر فرآیندی است که با آن به مقدار زیادی از پولی که به صورت غیرقانونی بدست آمده و جبهه‌ای داده می‌شود که گویی آن پول منشأ قانونی داشته است (فرهادی‌پور، ۱۳۹۵: ۲۰). ضرری که در پولشویی مبنا قرار می‌گیرد از سنخ اضرار عمومی است (خوینی و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۳۴). فرآیند کامل پولشویی ناظر بر سه مرحله اساسی است: به ترتیب، جای‌گذاری،^۳ لایه‌گذاری^۴ و یکپارچه‌سازی یا ادغام.^۵ منظور از مرحله جای‌گذاری، ارائه پول‌هایی است که از منشأ غیرقانونی حاصل شده‌اند؛ غالباً، انتقال پول‌ها به چرخه مالی و اقتصادی

1. Longman Dictionary.

2. Money Laundering.

3. Placement.

4. Layering.

5. Integration.

نام دیگر مرحله ادغام یا یکپارچه‌سازی، خشکاندن پول‌های شست‌وشو شده است (زراعت، ۱۳۹۱: ۱۶۰).

به وسیله حساب‌های کوچک صورت می‌پذیرد. مرحله پسین لایه‌گذاری است که در آن، پول‌های کثیف مخفی شده و با توسل به معاملات متعدد، جستجو در خصوص کشف منشأ پول‌ها سخت و پیچیده می‌شود. پس از خاتمه این اعمال، پول مورد شستشو می‌تواند در فعالیت‌های قانونی سرمایه‌گذاری استفاده شده و بدین‌سان در گردش معاملات معمول ادغام گردد. همانطور که از نظر گذشت، آخرین مرحله از فرآیند پولشویی، یکپارچه‌سازی یا ادغام است (Sner, 2010: 3).

۱-۳. گروه اقدام مالی (FATF)

گروه اقدام مالی نهادی به شمار می‌آید که به تبیین استانداردهای بین‌المللی^۱ در زمینه مقابله با پولشویی، تأمین مالی تروریسم و اشاعه اسلحه با قدرت بالا مبادرت می‌نماید (GAFI, 2013: 100). به دیگر سخن، گروه اقدام مالی یک نهاد بین‌دولتی غیردائمی جهت توسعه و ارتقای استانداردهای بین‌المللی برای مبارزه با پولشویی و تروریسم مالی به حساب می‌آید. استانداردهای پیش‌گفته در لوای توصیه‌های (۴۰+۹)^۲ شناخته می‌شوند. گروه اقدام مالی توسط گروه هفت در سال ۱۹۸۹ در نشستی در پاریس تأسیس شد. خروجی هم‌اندیشی سازمان یادشده منتهی به ارائه ۴۰ توصیه در قبال مبارزه با پولشویی و انتشار آن در سال ۱۹۹۰ شد. توصیه‌های مذکور در سال‌های ۱۹۹۶ و ۲۰۰۳ نیز اصلاح شدند. بر این اساس، طیف بزهکاری از جرایم مربوط به مواد مخدر به جملگی «جرایم شدید» توسعه پیدا کرد. تمرکز بر مبارزه با پولشویی همچنین با انتشار هشت توصیه دیگر به عنوان «توصیه‌های خاص در قبال تروریسم مالی»^۳ در سال ۲۰۰۱ نیز گسترش پیدا کرد و سرانجام، توصیه نهم نیز در اکتبر ۲۰۰۴ به نظام توصیه‌های مزبور اضافه شد. با وجود

1. Les normes internationales. (fr)

۲. منظور از (۴۰+۹)، مجموع ۴۹ توصیه‌ای است که تاکنون گروه اقدام مالی به منظور مقابله با پولشویی وضع نموده است.

As to see these recommendations, refer to the following link:

(<http://www.fatfgafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/the40recommendationspublishedoctober2004.html>)

3. Special Recommendations on Terrorist Financing.

این، هرچند نظام توصیه‌های موصوف (۴۰+۹) از قدرت الزام‌آور برخوردار نیستند، پاره‌ای از ضمانت اجراهای تنبیهی وجود دارند که می‌توانند بر علیه هریک از اعضای آن سازمان به جهت نقض نظامات یادشده تسری پیدا کنند (Beare, 2012: 143-144). بر این پایه می‌توان گفت گروه اقدام مالی یک نهاد سیاستگذار در راستای مقابله با پولشویی قلمداد می‌گردد (رحمانی و ناظمی اردکانی، ۱۳۸۹: ۸۸). گروه اقدام مالی به آرامی دامنه صلاحیت خود را در خصوص پولشویی مربوط به مواد مخدر در سال ۱۹۸۹ به همه جرایم پولشویی در سال ۱۹۹۱، تأمین مالی تروریسم در سال ۲۰۰۱ و اشاعه اسلحه تخریبگر گسترده در سال ۲۰۰۸ ارتقا داد (Boister, 2018: 183). توصیه‌های گروه مذکور مشمول اشخاص حقوقی اعم از مؤسسات مالی و غیر مالی و همچنین اشخاص حقیقی مرتبط با مبادلات مالی می‌گردد (همتی، ۱۳۹۱: ۱۲۸). گروه اقدام مالی برای رسیدن به اهداف خود، همکاری نزدیکی را با سایر سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد، صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی و انجمن ثبات مالی^۱ دنبال می‌نماید (Bank, 2009: 49). به علاوه گفتنی است گروه یادشده یک نهاد موقت قلمداد می‌گردد که برای بازه زمانی معین و محدود پیش‌بینی شده است و هر پنج سال یک بار رسالت خود را بازننگری می‌کند (رهبر و میرزاوند، ۱۳۸۷: ۲۶۰).

با این همه، باید خاطر نشان نمود، توصیه‌های مربوط به گروه اقدام مالی به عنوان یک سند الزام‌آور بین‌المللی تلقی نمی‌گردند و حتی این امکان وجود دارد که کشورهای عضو تمامی توصیه‌های مزبور را دنبال نکنند. البته کشورهای عضو باید به طور کلی در جهت توصیه‌های ارائه شده رفتار نمایند (سولیوان، ۱۳۹۵: ۲۴۳). به دیگر سخن، استانداردهایی که توسط گروه اقدام مالی تعیین می‌شوند از جنبه آمرانه برخوردار نیستند (Jetha, 2016: 74).

1. The Financial Stability Forum.

۲. بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال (مطابق با خوانش گروه اقدام مالی)

امروزه تبلور فساد از جمله پولشویی در صنعت فوتبال به عنوان یک دغدغه مهم مدنظر قرار گرفته است (فکوهی، ۱۳۸۹: ۳۱). از این رو، شناسایی بسترهای مستعد پولشویی در عرصه فوتبال جهت مقابله با پولشویی ضروری است. در این ارتباط، گروه اقدام مالی برای نخستین بار با انتشار گزارشی در سال ۲۰۰۹^۱، توجه تابعان جامعه جهانی را به شیوع پولشویی در عرصه فوتبال جلب کرد. بدین سان، مطابق با بررسی‌های گروه مذکور، فوتبال به عنوان وسیله‌ای برای ارتکاب جرم پولشویی مورد نظر قرار گرفت (FATF, 2009: 26). در این میان، برحسب بحث‌های مطرح در گروه اقدام مالی، استفاده از فوتبال برای انجام پولشویی در بسترهای مختلف آن یعنی سرمایه‌گذاری در باشگاه‌ها، نقل و انتقال بازیکنان، شرط‌بندی، سوءاستفاده از قراردادهای تصویر، مدیریت فروش بلیط‌ها برای اهداف غیرقانونی، حمایتگری و تبلیغات تلویزیونی مورد توجه قرار گرفت (De Sanctis, 2017: 31). مکانیسم گروه اقدام مالی در راستای تبیین بسترهای مستعد پولشویی در عرصه فوتبال، راهبرد مناسبی در نظر گرفته می‌شود، زیرا لازمه مقابله با پولشویی، آگاهی و شناخت نسبت به موقعیت‌ها و بسترهایی است که در آنها پولشویی محقق می‌شود. با این اوصاف، هر یک از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال به ترتیب زیر بررسی می‌شوند.

۲-۱. سرمایه‌گذاری در باشگاه‌ها

سرمایه‌گذاری در باشگاه‌ها یکی از بسترهای خطرناک مستعد پولشویی را تشکیل می‌دهد؛ این موضوع نیز به خاطر فقدان شفافیت در مورد منشأ پول‌های سرمایه‌گذاری شده است. در این زمینه، سازمان‌های بزهکارانه به وسیله سرمایه‌گذاری در فوتبال (علاوه بر پولشویی) حتی این امکان را پیدا می‌کنند که وارد پایگاه‌های قدرت اعم از محلی و ملی شوند (FATF, 2009: 18). به طور مثال، پلیس ایتالیا در سال ۲۰۰۸، هفت نفر را که با اندوخته مربوط به جرم سازمان‌یافته

1. In order to see this report, refer to the following link:

(www.fatfgafi.org/.../fatf/.../reports/ML%20through%20the%20Football%20Sector.pdf)
(Last visited: 20 Oct 2018)

تلاش در خرید باشگاه فوتبال لازیو^۱ داشتند دستگیر و مشمول پیگرد قانونی قرار داد (Levy, 2015: 37). فارغ از توسعه چشمگیر صنعت فوتبال در دنیا، نکته مهم آنکه بسیاری از باشگاه‌های فوتبال به لحاظ مالی شرایط مناسبی را ندارند و همین موضوع نیز منجر به آن شده است که مالکان ترغیب گردند که از اشخاص مشکوک پول‌هایی را قبول کنند. از سوی دیگر، بسیاری از باشگاه‌های بزرگ نیاز به مبالغ کلانی داشته تا بتوانند از طریق آن بازیکن‌های خوبی را در اختیار بگیرند (FATF, 2009: 15). در این خصوص، یکی از راهبردهای ضد پولشویی در سازمان فوتبال انگلستان^۲ بکارگیری آزمون اشخاص مناسب و متناسب^۳ است؛ آزمون مزبور که جلوه‌ای از آزمون‌های پیش از استخدام را متجلی می‌سازد در پی آن است تا مشخص کند که اشخاص متقاضی برای ریاست باشگاه، سرمایه‌گذاری و سایر موارد مناسب هستند یا خیر (Nelen, 2017: 134). تدبیر یادشده چنانچه به طرز درستی اجراء شود، نوعی بازدارندگی را نسبت به ورود افراد بزهکار، سازمان‌های مجرمانه و به دنبال آن، تمیز نمودن پول کثیف در بستر فوتبال فراهم می‌آورد. به طور مثال، استفان وان^۴ (مالک سابق باشگاه چسترسیتی)^۵ به خاطر مداخله در کلاهبرداری به میزان ۵۰۰ هزار یورو نتوانست در آزمون اشخاص مناسب و متناسب نمره قبولی بگیرد (Medhi, 2016: 111-112). با وجود این، مهم‌ترین نارسایی آزمون مذکور آن است که تنها اشخاص بزهکار را از چرخه مالکیت و ریاست باشگاه‌ها خارج می‌سازد. بنابراین، اشخاصی که در مراحل تعقیب و تحقیق نسبت به هریک از اتهامات کلاهبرداری و فساد قرار دارند و مجرمیت آنها هنوز ثابت نشده است با مانعی جهت قبولی در آزمون مذکور مواجه نیستند.^۶

1. Lazio.
2. The English Football Association.
3. Fit and Proper Persons Test.
4. Stephen Vaughan.
5. Chester City FC.

۶. در این رابطه گفتنی است که تاکسین شیناواترا (Thaksin Shinawatra)، سرمایه‌دار بانفوذ و نخست‌وزیر سابق تایلند، علی‌رغم اینکه درباره‌ی وی اتهاماتی در خصوص رشوه، فساد و نقض حقوق بشر مطرح بود، در سال ۲۰۰۷ توانست آزمایش افراد مناسب و متناسب را جهت کسب مالکیت باشگاه منچستر سیتی با قبولی بگذراند. هیئت مدیره باشگاه و مسئولان لیگ برتر انگلستان بر این ادعا بودند که تاکسین شیناواترا هنوز به محکومیت کیفری نرسیده است. بنابراین، بر قبولی وی در آزمایش

۲-۲. نقل و انتقال بازیکن‌ها

گسترده‌گی بازار نقل و انتقال بازیکن‌های فوتبال در عرصه بین‌المللی نوید از آسیب‌پذیر بودن این حوزه در مقابل پولشویی می‌دهد (FATF, 2009: 20). در حقیقت، به موازات توسعه بازار نقل و انتقال بازیکن‌ها، بحث پولشویی نیز در فوتبال گسترش پیدا کرده است. بازار بین‌المللی انتقال بازیکن‌ها در اوایل دهه هفتاد سده بیستم میلادی آغاز به کار کرد. در این مسیر، ایتالیا، انگلستان و اسپانیا تمایل فزاینده‌ای را نسبت به در اختیار گرفتن بازیکن‌های خارجی به ترتیب در سال‌های ۱۹۷۴، ۱۹۷۸ و ۱۹۸۰ از خود نشان دادند. در مقطع کنونی، مقررات فیفا به صورتی نیست که جملگی تراکنش‌های مالی نقل و انتقال بازیکنان را از یک کشور به کشور دیگر در کنترل خود قرار دهد. در این خصوص، سازمان‌های ملی هر کشوری مسئول ارائه گواهی بین‌المللی انتقال بازیکنان^۱ به فیفا به شمار می‌آیند؛ این گواهی‌ها مجوز تأیید جزئیات مالی نقل و انتقال بازیکنان محسوب نمی‌شوند. بدین ترتیب، راهی برای کسب اطلاعات مفید نسبت به تعیین دقیق گردش مالی بازیکنان در میان باشگاه‌هایی که از چنین قراردادهایی استفاده می‌کنند وجود ندارد. این موضوع منجر به آسیب‌پذیری مقررات فیفا در حوزه پولشویی می‌شود، چراکه گاه معاملات پیچیده‌ای در نقل و انتقال بازیکنان منعقد می‌شوند (De Sanctis, 2014: 33-35). در این ارتباط، با توجه به تحقیق سالانه در مورد فعالیت‌های مشکوک مالی نمایندگان (مدیربرنامه) ورزشی^۲ در نقل و انتقال بازیکن‌ها در لیگ فوتبال بلژیک، دادستان بلژیک چند تن از نماینده‌های ورزشی فعال در لیگ مذکور را به اتهاماتی از جمله پولشویی تحت پیگرد قانونی قرار داد.^۳

یاد شده و به دنبال آن مالکیت باشگاه منجسترسیتی ایرادی مترتب نیست. افزون بر آن، مدیرعامل لیگ برتر معتقد بود که لیگ نمی‌تواند جلوی سرمایه‌گذاری کسی را بگیرد که اتهامات انتسابی وی از سوی دولتی نظامی مطرح شده که قدرت را از طریق آرای غیرمردمی به دست آورده است. با وجود این، تاکسین شیناواترا حدود یک سال بعد یعنی در سال ۲۰۰۸ در یک دادگاه متعلق به دولت دموکراتیک، محاکمه شد و به محکومیت کیفری رسید (Medhi, 2016: 112).

1. International Transfer Certificate.
2. Sport agent.
3. "Authorities charge five in Belgian football corruption claims." (10 October 2018). The Guardian.

۲-۳. شرط‌بندی در فوتبال

یکی از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال به شرط‌بندی^۱ در مسابقات ارتباط پیدا می‌کند. اگرچه آمار قابل اعتمادی نسبت به میزان این نوع از پولشویی وجود ندارد، این موضوع باعث نمی‌شود که قصور کشورها در مقابله با این اعمال، نادیده گرفته شود (De Sanctis, 2014: 36). امروزه استفاده از اینترنت جهت برگزاری شرط‌بندی‌های آنلاین، خطر ارتکاب پولشویی را به طور قابل توجهی افزایش داده است (Unger, 2013: 339). مطابق با گزارشی که در این ارتباط منتشر شد مشخص گردید که مجرمان از طریق شرط‌بندی در رویدادهای ورزشی از جمله فوتبال، سالانه حدود ۱۴۰ میلیارد دلار پول کثیف را تطهیر می‌کنند.^۲

۲-۴. بلیط‌فروشی مسابقات

یکی از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال را بلیط‌فروشی مسابقات تشکیل می‌دهد (FATF, 2009: 24). در واقع، چنانچه نظارتی بر دستیابی و فروش بلیط‌های مسابقات وجود نداشته باشد، امکان تحقق پولشویی متصور است. برای نمونه، در بیشتر موارد، باشگاه‌ها تمام و یا بخش بیشتری از بلیط‌های مسابقات را به فروش می‌گذارند؛ در این خصوص اگر سازمان و یا کنفدراسیون فوتبال بر فرآیند این فروش، نظارت لازم را اعمال نکند تا اطمینان حاصل کند که فروش بلیط‌ها به صورت قانونی انجام شده است، امکان دست‌کاری و پولشویی محتمل است. این موضوع به ویژه در باشگاه‌هایی که در سطوح پایین‌تر قرار دارند دارای اهمیت بیشتری است (De Sanctis, 2014: 36). در یکی از پرونده‌هایی که در این خصوص در دادگاه شهر منچستر بر گزار شد، اعضای یک خانواده پنج نفره به خاطر پولشویی از طریق فروش بلیط‌های باشگاه منچستریونایتد، تحت تعقیب و محاکمه قرار گرفتند.^۳

1. Betting.

2. "Crime gangs launder \$140 billion through sports betting – report." (15 May 2014). Reuters.

3. "Charged with money laundering over sale of Manchester United season tickets." (28 May 2012). Mancunian Matters.

۲-۵. قراردادهای تبلیغاتی و حمایتگری

یکی از بسترهای مستعداً پولشویی در فوتبال قراردادهای تبلیغاتی و حمایتگری^۱ است. بزهکاری سازمان یافته می تواند در لباس تجارت قانونی از باشگاه های فوتبال حمایت به عمل آورد. چنین حمایت هایی باعث می شوند بزهکاری سازمان یافته جایگاه برجسته ای را در بخش های ورزشی از طریق دسترسی به شبکه های رایانه ای^۲ به دست آورد. به علاوه، پرونده های تأیید شده ای در مورد تحقق پولشویی از طریق انعقاد قرارداد از ناحیه رسانه های گروهی نیز وجود دارند (De Sanctis, 2014: 37). به عبارتی خلاصه تر، زمانی که هیچ نظارتی بر حمایتگری مالی در فوتبال وجود نداشته باشد، گروه های مربوط به جرایم سازمان یافته می توانند سرمایه های کثیف خود را از طریق سرمایه گذاری و حمایتگری وارد فوتبال نموده و آن را تطهیر کنند. بنابراین، باید بر پیشینه اشخاص حمایتگر نظارت لازم صورت پذیرد (FATF, 2009: 24). بدین ترتیب، باید مشخص شود که سرمایه هایی که از طریق حمایتگری و قراردادهای تبلیغاتی وارد فوتبال می شوند دارای چه منشأ و پیش زمینه ای هستند. در یکی از پرونده هایی که به تازگی مطرح شده است رئیس سابق باشگاه بارسلونا به اتهام پولشویی از طریق حمایتگری از تیم ملی فوتبال برزیل و قراردادهای مربوط به حقوق تلویزیونی آن، در دادگاه ملی اسپانیا تحت تعقیب و محاکمه قرار گرفت.^۳

۲-۶. قرارداد تصویر (حق بهره برداری از تصویر)

انعقاد قراردادهای تصویر^۴ (یا حق تصویر) یکی از بسترهای مستعداً پولشویی در فوتبال را تشکیل می دهد. به طور معمول، از قراردادهای تصویر دو نوع سوء استفاده در رابطه با فرار مالیاتی^۵ و پولشویی می شود؛ در حوزه پولشویی، بازیکنان اقدام به شستن پول هایی می کنند که محصول

1. Advertising and Sponsorship Contracts.
2. Corporate Network.
3. "Ex-Barcelona president to stand trial for money laundering related to Brazilian national team." (29 Jun 2018). The 42.
4. Image Contract.
5. Tax Evasion.

درآمد ناشی از حق تصویر ایشان نیست. از این رو، بازیکن‌ها نیاز به همدستانی دارند تا فرآیند این سنخ از معامله‌ها را به صورت موقّیت آمیزی انجام دهند (FATF, 2009: 26). به بیانی روشن‌تر، در قراردادهای حق تصویر^۱، بازیکنان درآمد ناشی از واگذاری حق تصویر خود به غیر را ابراز نموده و در نتیجه این امکان را پیدا می‌کنند تا پول‌های کثیف را به عنوان بخشی از درآمد ناشی از حق تصویر خود نشان داده و به این شکل آنها را تمیز جلوه دهند.

۲-۷. سازمان‌های طرفدار

یکی دیگر از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال را سازمان‌های طرفدار^۲ باشگاه‌ها تشکیل می‌دهند؛ منظور گروهی از طرفداران و علاقه‌مندان یک باشگاه فوتبال است که در حمایت از باشگاه فعالیت می‌کنند. آنچه در مورد سازمان‌های طرفدار یا کانون هواداران مهم در نظر گرفته می‌شود پول‌های کلانی است که از طریق روش‌های متعدد از جمله مساعدت مالی هواداران و غیره بدست می‌آیند. بدین سان، با لحاظ گردش مالی که در نهادهای یادشده صورت می‌پذیرد، بستر مناسبی جهت تکوین پولشویی نیز فراهم می‌آید. به عبارت روشن‌تر، پول‌های انبوهی که توسط حامیان یک باشگاه تأمین می‌شوند یکی از نقاط آسیب‌پذیر پولشویی در بستر فوتبال را تشکیل می‌دهند (FATF, 2009: 13). بدین ترتیب، نیاز است تا سازمان‌های طرفدار و گردش مالی آنها به دقت مشمول نظارت قرار گیرد تا از ارتکاب احتمالی پولشویی جلوگیری به عمل آید.

۳. مکانیسم گروه اقدام مالی در قبال پولشویی در فوتبال

هر قدر زیرساخت‌های مقابله با پولشویی قوی‌تر باشد، امکان شناسایی مرتکبان پولشویی و مؤاخذه آنها نیز افزایش می‌یابد (شمس ناتری، ۱۳۹۴: ۷۱). بدین ترتیب، برای کسب بیشترین

۱. قراردادهای پیش‌گفته قراردادهایی هستند که در آنها این اجازه داده می‌شود که از تصویر بازیکن‌ها برای پیشبرد کارزارهای تبلیغاتی گسترده استفاده شود. پول‌های چنین قراردادهایی به طور متقّبانه‌ای به حساب‌های شرکت‌هایی در مناطقی منتقل می‌گردد که از نرخ صفر یا پایین مالیاتی (پناهگاه مالیاتی) برخوردار هستند (De Sanctis, 2014: 36).

2. Organized fans.

بازدهی در مسیر مقابله با پولشویی در فوتبال نیاز است همگام با شناسایی بسترهای مستعد آن، تدابیر مناسبی نیز در قبال آنها، وضع و اجرایی شود. بر این اساس، به بررسی این موضوع پرداخته می‌شود که در وهله اول، گروه اقدام مالی چه تدابیری را در قبال پولشویی در بستر فوتبال به کار گرفته و در مرحله بعد، کنشگران قانونگذاری ایران در قبال این تدابیر، چه عملکردی را از خود نشان داده‌اند.

۳-۱. تدابیر پیشینی

تدابیر پیشینی ناظر بر آن دسته از تدابیری هستند که پیش از تحقق پولشویی به منظور پیشگیری از ارتکاب آن بکار گرفته می‌شوند. بدین ترتیب، آن دسته از تدابیر داخل در راهبرد گروه اقدام مالی در راستای مقابله با پولشویی در فوتبال که از جنبه پیشینی برخوردار هستند بررسی می‌شوند.

۳-۱-۱. ارتقای سطح آگاهی همگانی

بدون هرگونه تردیدی، مهم‌ترین سیاست گروه اقدام مالی در راستای ارتقای سطح آگاهی همگانی در قبال پولشویی در فوتبال مربوط به تبیین بسترهای مستعد پولشویی در عرصه فوتبال است. گروه یادشده در گزارشی که در سال ۲۰۰۹ منتشر نمود، ذهن همگان را به این نکته مهم معطوف نمود که عرصه فوتبال تا چه میزان در قبال پولشویی آسیب‌پذیر است. از این رو، گروه اقدام مالی با کاوش، بسیاری از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال را شناسایی کرده و در پی آن، با اعلام و انتشار گزارش مستقلی از این حیث، نتایج آن را در دسترس همگان قرار داد. با این اوصاف گروه اقدام مالی، تدابیر دیگری را نیز جهت ارتقای سطح آگاهی همگانی در راستای مقابله با پولشویی در فوتبال اتخاذ نموده است. گروه اقدام مالی از همه سازمان‌های ملی و بخش خصوصی جهت ارتقای آگاهی نسبت به خطرهای پولشویی در عرصه فوتبال و همچنین همسان‌سازی مقررات در سرتاسر جهان دعوت کرده است (Pereira, 2010: 26). اتخاذ چنین رویکردی که بر پایه هم‌اندیشی کنشگران مختلف از جمله سازمان‌های ملی و بخش خصوصی بنا نهاده شده است می‌تواند به شناخت و آگاهی بیشتر از راهکارهای مقابله با پولشویی در عرصه

فوتبال بینجامد. به هر روی، گروه اقدام مالی با تمرکز بر مکانیسم «ایجاد آگاهی بهتر»^۱ سعی بر مقابله با نقاط آسیب‌پذیر پولشویی در بستر فوتبال دارد. از این رو، گروه یادشده توصیه بر آن دارد که در مورد این نقاط آسیب‌پذیر در میان بخش‌های حکومتی و بخش خصوصی اطلاع‌رسانی شود. در این میان، تدابیر آموزشی و همکاری میان نهادهای مختلف نیز لازم دانسته شده است (FATF, 2009: 37).

بررسی‌ها در راهبرد ضد پولشویی ایران نشان می‌دهد که هنوز راهبرد ارتقای سطح آگاهی همگانی نسبت به شناسایی بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال مورد نظر قرار نگرفته است. با وجود این، در بند «چ» ماده ۷ مکرر قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۹۷^۲ بر تهیه برنامه‌های آموزشی نسبت به شیوه ارتکاب جرم پولشویی تأکید شده ولی تاکنون اثر اجرایی بر آن مترتب نشده است. به هر روی، لازم است تا کنشگران پیشگیری از پولشویی با استمداد از رسانه‌های ارتباط جمعی و برگزاری دوره‌های آموزشی، سطح اطلاعات آحاد جامعه به خصوص کنشگران حاضر در عرصه فوتبال را در قبال بسترها و روش‌های ارتکاب پولشویی توسعه بخشند. علاوه بر آگاهی همگانی در لوای یکی از تدابیر پیشگیری نخستین^۳ در قبال بزهکاری، تدابیر دیگری از جمله شفاف‌سازی نیز می‌توانند به رهیافت پیشگیرانه یادشده مساعدت نمایند.

۳-۱-۲. شفاف‌سازی

یکی از دلایل عمده نرخ بالای پولشویی در فوتبال ناشی از سیاست عدم شفافیت است (International, 2016: 112). از همین روی، اهتمام به شفافیت و ایجاد سازکار شفاف‌سازی می‌تواند بستر مقابله با پولشویی را به نحو مناسبی تجهیز نماید. در یک نمای کلی، فقدان شفافیت یکی از عوامل مهم در تکوین فساد (Dabla-Norris, 2006: 6) و جلوه‌های متعدّد آن از جمله

1. Building a better awareness.

۲. «تهیه برنامه‌های آموزشی در زمینه آثار زیانبار پولشویی و تأمین مالی تروریسم، شیوه‌های متداول در انجام جرائم مذکور و ابزارهای مؤثر پیشگیری از آن، از طریق شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم».

3. Primary prevention.

پولشویی در فوتبال است. در واقع، عرصه فوتبال همواره احتیاج به سیاست شفاف سازی دارد و در نتیجه باید سیاست های حرفه ای گری و شفافیت را به خصوص در فعالیت های تجاری قبول کند (De Sanctis, 2014: 62). به این مناسبت، ایجاد نظام شفاف اطلاعاتی جامع روش مناسبی در پیشگیری از پولشویی به شمار می آید (غلامی و پوربخش ۱۳۹۰: ۱۰۴).

خوشبختانه گروه اقدام مالی با تأکید بر اصل شفافیت تلاش نموده است در عرصه مقابله با پولشویی، گام های محکمی را بردارد. طبق توصیه شماره ۳۳، مقامات ذیصلاح باید این توانایی را داشته باشند که در یک فرآیند سریع به اطلاعات دقیق، کامل و جاری اشخاص حقوقی دسترسی پیدا کرده یا آنها را تحصیل نمایند. برقراری چنین مکانیسمی موجب می شود تا منافذ فساد در اشخاص حقوقی از جمله باشگاه های فوتبال تا حدی برطرف شوند و زمینه شفافیت از رهگذر تحصیل و دسترسی به موقع به داده های مورد نیاز نیز فراهم گردد. همچنین، گروه اقدام مالی به طور خاص با برشمردن بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال از جمله بازار نقل و انتقال بازیکنان، تأکید بر آن دارد که برای مقابله با پولشویی نیاز است که بازار شفافیتی در عرصه چنین نقل و انتقال هایی شکل بگیرد. گروه یادشده در راستای مقابله با پولشویی در حوزه سرمایه گذاری در فوتبال نیز اتخاذ سیاست شفاف سازی در مورد منشأ پول های سرمایه گذاری شده را لازم می داند (FATF, 2009: 18-21). در این خصوص، با نگاهی به راهبرد ضد پولشویی ایران مشاهده می شود که راهبرد شفاف سازی در بستر فوتبال چنانکه انتظار می رود در کانون توجه قرار نگرفته است؛ به طور مثال، در حال حاضر مقرراتی برای شفاف سازی منشأ پول های سرمایه گذاری شده در فوتبال و مالکیت باشگاه ها (به ویژه باشگاه های خصوصی) وجود ندارند.

۳-۱-۳. نظارت و بازرسی

یکی از مسائل مهم جهت مقابله با پولشویی در عرصه فوتبال، نظارت بر فعالیت هایی است که مستلزم دریافت پول نقد و گردش مالی است. در این خصوص، نظارت بر امر سرمایه گذاری در فوتبال، نقل و انتقال بازیکن ها، مالکیت باشگاه ها و غیره سهم چشمگیری نسبت به مقابله با

پولشویی در بسترهای مستعد آن در فوتبال دارد. گروه اقدام مالی نه تنها به نظارت بر مؤسسات مالی (وفق توصیه شماره ۲۳) همچون بانک‌ها به منظور مقابله با پولشویی اهتمام نموده بلکه در خصوص مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین (توصیه شماره ۲۴)^۱ و همچنین سایر نهادها به غیر از مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین که خطر پولشویی را به دنبال دارند (توصیه شماره ۲۰) نیز توجه نشان داده است. بدین سان، با لحاظ اطلاق مقررات نظارتی مورد نظر به تمام مشاغل و نهادهایی که خطر ارتکاب پولشویی در آنها وجود دارد باید اذعان نمود بسترهای مستعد پولشویی در عرصه فوتبال از جمله اشخاص و سازمان‌های مربوط به نقل و انتقال بازیکن‌ها، حمایتگری، هواداری و سایر موارد نیز در ذیل ابزار نظارتی جهت مقابله با پولشویی قرار می‌گیرند.

به علاوه، گروه اقدام مالی بر نظارت نسبت به مالکیت اشخاص حقوقی اهتمام لازم را داشته است. مقوله نظارت بر اشخاص حقوقی به ویژه در ارتباط با باشگاه‌های فوتبال، سازمان‌های طرفدار و شرکت‌های حمایتگری که بسترهای مستعدی را در قبال پولشویی تشکیل می‌دهند مؤثر قلمداد می‌گردد. بر این اساس، در توصیه شماره ۳۳ نهاد مزبور آمده است که دولت‌ها باید در راستای پیشگیری از پولشویی، تدابیر لازم را در مواجهه با سوءاستفاده از اشخاص حقوقی بکار گیرند. همچنین، کشورها باید اطمینان حاصل نمایند که اطلاعات دقیق، کافی و به موقع در خصوص مالکیت و نظارت بر اشخاص حقوقی که می‌توانند از طریق مقامات ذیصلاح در یک فرآیند به موقع بدست آیند یا در دسترس قرار گیرند، وجود دارند. همچنین، کشورهایی که در آنها اشخاص حقوقی می‌توانند سهام بی‌نام^۲ را صادر کنند باید تدابیری را وضع کنند تا اطمینان حاصل نمایند که از شرکت‌های مزبور جهت پولشویی سوءاستفاده نمی‌شود.

ارزیابی مقررات نظارتی کشورها برای مقابله با پولشویی در قلمرو نظام بازرسی گروه اقدام مالی قرار می‌گیرد. بدین سان، دولت‌های زیرمجموعه گروه یادشده در ذیل نظام سنجش سالیانه

۱. مطابق با توصیه شماره ۱۲ گروه اقدام مالی، مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین عبارتند از: کازینوها، بنگاه‌های معاملات ملکی، فروشندگان فلزات و سنگ‌های قیمتی، و کلاء، سردفتران، سایر متخصصان و حسابداران حقوقی مستقل.

۲. Bearer shares.

گروه اقدام مالی قرار دارند. در این ارتباط گفته شده است که گروه اقدام مالی هر ساله مطابق با ارزیابی‌های انجام‌شده از کشورهای عضو به خصوص بررسی‌های صورت‌پذیرفته توسط گروه بررسی همکاری بین‌المللی،^۱ حوزه‌هایی را که نقص راهبردی در خصوص مقررات ضد پولشویی دارند شناسایی نموده و به دنبال آن، کشورهایی که مناسب تشخیص داده نمی‌شوند در زمره کشورهای با خطر بالا و غیر همکار جای می‌گیرند (سولیوان، ۱۳۹۵: ۲۴۵).

با عنایت به مطالب اخیر باید خاطر نشان نمود که گروه اقدام مالی در راستای مقابله با پولشویی در فوتبال، نظارت کافی بر باشگاه‌های فوتبال را توصیه می‌نماید. از این رو، با توجه به تنوع ساختارهای حقوقی^۲ باشگاه‌های فوتبال نیاز است که مقررات نظارتی مناسبی در حوزه مالکیت و فعالیت باشگاه‌ها وضع شوند (FATF, 2009: 14). کاوش در منابع قانونگذاری ایران در قبال پولشویی نشان می‌دهد که تدابیر خاصی به منظور نظارت بر باشگاه‌های فوتبال در راستای مقابله با پولشویی هنوز اتخاذ نشده‌اند؛ به هر روی، ضروری است مراجع نظارتی مستقلی با هدف مقابله با پولشویی جهت نظارت بر تمامی باشگاه‌های فوتبال اعم از دولتی و غیردولتی و کانون‌های هواداری متعلق به آنها تأسیس شوند.

۳-۲. تدابیر پسینی

مقصود از تدابیر پسینی آن دسته از تدابیری هستند که بعد از تحقق پولشویی، به منظور مقابله با آن اتخاذ و اجراء می‌شوند. به بیانی روشن‌تر، تدابیر یادشده در راستای واکنش به ارتکاب پولشویی موضوعیت پیدا می‌کنند. با این اوصاف، هریک از تدابیر پسینی گروه اقدام مالی در قبال پولشویی در فوتبال، به ترتیب زیر بررسی می‌شوند. در این میان، تلاش می‌شود عملکرد کنشگران قانونگذاری ایران نیز در عمل به هریک از این تدابیر ارزیابی شود. بدین صورت، ابتدا از بررسی راهبرد جرم‌انگاری پولشویی آغاز می‌شود.

1. International Co-operation Review Group.
2. Diversity of legal structures.

۳-۲-۱. جرم‌انگاری

یکی از تدابیر گروه اقدام مالی در مقابله با پولشویی، جرم‌انگاری پولشویی به شکل مستقل است (Boister, 2018: 182). در یک نمای کلی، توسل به ابزار جرم‌انگاری برای بازدارندگی از انجام اعمال ناقض قانون از جمله ارتکاب پولشویی مفید به شمار می‌آید.

مطابق با راهبرد گروه اقدام مالی، اعضای تشکیل‌دهنده گروه اقدام مالی موظف هستند نسبت به جرم‌انگاری رفتار پولشویی در نظام قانونگذاری خود اقدام لازم را انجام دهند. از این رو، دولت‌ها در راستای قانونگذاری ناظر بر اعمال مجرمانه پولشویی و تمهید تدابیر پیشگیرانه از حمایت تخصصی چندین نهاد از جمله شبکه اطلاعاتی پولشویی سازمان ملل متحد^۱ که نمونه‌های مختلفی از مدل‌های قانونگذاری پولشویی را در اختیار دارد برخوردار هستند (Boister, 2018: 184).

پرسی که در اینجا مطرح می‌شود آنکه کنشگران قانونگذاری ملی در مسیر جرم‌انگاری پولشویی چه مختصات را باید رعایت کنند. در واقع، جلوگیری از سوءاستفاده مرتکبان پولشویی از خلأهای قانونگذاری‌های ملی و جنبه فرامرزی رفتار مذکور باعث می‌شود که لزوم یکپارچه‌سازی نظام‌های قانونگذاری مختلف در راستای جرم‌انگاری پولشویی مدنظر قرار گیرد. در این خصوص، بهترین راهکاری که می‌توان جهت یکپارچه‌سازی قانونگذاری‌های ملی در ارتباط با جرم‌انگاری پولشویی انجام داد، تعیین یک چارچوب مشخص در قبال جرم‌انگاری رفتارهای مذکور است.

بر این اساس، مطابق با تدابیر گروه اقدام مالی، دولت‌ها باید در خصوص جرم‌انگاری پولشویی، کنوانسیون وین ناظر بر مقابله با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان^۲ ۱۹۸۸ و همچنین کنوانسیون مقابله با جرایم سازمان‌یافته فراملی موسوم به پالمو^۳ ۲۰۰۰ را مورد توجه قرار دهند. بدین سان، دولت‌ها موظف هستند تا در تعیین دامنه جرم پولشویی، با نگاهی به طیف وسیعی

1. International Money-Laundering Information Network (IMOLIN).
2. The United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.
3. The United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention).

از جرایم ابتدایی،^۱ آن را به همه جرایم شدید تعمیم دهند (Force, 2012: 8). کنوانسیون‌های وین ۱۹۸۸ و پالرمو ۲۰۰۰ در مسیر تقویت تجهیز راهبرد بین‌المللی در قبال بزهکاری جهانی شده،^۲ جرم‌انگاری پاره‌ای از رفتارها از جمله پولشویی را در دستور کار قرار داده‌اند. با عنایت به همسانی تقریبی تعاریف موجود در اسناد یادشده، تنها به تعریف پولشویی به موجب سند پالرمو پرداخته می‌شود. البته پیش از این تعریف باید متذکر شد دامنه جرایم موجود در کنوانسیون پالرمو از گستردگی بیشتری در سنجش با جرایم داخل در قلمروی کنوانسیون وین برخوردار است.

به هر روی، ماده ۶ کنوانسیون پالرمو به «جرم‌انگاری شستشوی عواید ناشی از اعمال مجرمانه»^۳ اختصاص یافته است؛ طبق این ماده: «هر دولت عضو مطابق با اصول بنیادین موجود در حقوق داخلی خود، قانونگذاری و یا تدابیر مورد نیاز دیگری را که ممکن است به ایجاد جرایم بیانجامد اتخاذ خواهد نمود، زمانی که به صورت عمدی ارتکاب یابد:

الف-۱) تبدیل یا انتقال اموال، با علم به این موضوع که آنها عواید ناشی از اعمال مجرمانه هستند، با هدف پنهان کردن یا تغییر ظاهر منشأ غیرقانونی آنها یا جهت کمک به اشخاصی که درگیر ارتکاب جرایم ابتدایی بوده‌اند آن هم به منظور فرار از عواقب قانونی اعمالی که مرتکب شده‌اند؛
 ۲) پنهان نمودن یا تغییر ظاهر ماهیت واقعی، منشأ، محل، واگذاری، جابجایی، مالکیت یا حقوق مربوط به اموال، با علم به این موضوع که اموال یادشده در زمره عواید ناشی از اعمال مجرمانه هستند؛

ب) با موضوعیت مفاهیم اساسی موجود در نظام حقوقی خود:

ب-۱) تحصیل، تصاحب یا استفاده از اموال، با علم به این موضوع که در زمان دریافت آنها، اموال مزبور عواید ناشی از اعمال مجرمانه هستند؛

1. Predicate offences.

منظور از جرایم ابتدایی آن دسته از رفتارهای بزهکارانه است که از درآمد حاصل از آنها برای اعمال پولشویی استفاده می‌شود.

2 . Globalization of crime.

3 . Criminalization of the laundering of proceeds of crime.

ب-۲) مشارکت در، همکاری با یا تبانی به منظور ارتکاب، شروع به ارتکاب، کمک، ترغیب، تسهیل و مشاوره راجع به ارتکاب هرگونه جرمی که در این ماده تعیین شده است.»

مطابق با تعریف پولشویی که از نظر گذشت استنباط می‌شود که رفتار یادشده در لوای یک جرم عمدی در نظر گرفته شده است. بدین سان، مرتکب علاوه بر عمد در ارتکاب رفتار فیزیکی باید علم به این موضوع نیز داشته باشد که اموال مورد نظر در آمد حاصل از اعمال بزهکارانه هستند. البته سواي مباشرت در ارتکاب پولشویی، به هرگونه مشارکت، همکاری، تبانی، شروع به ارتکاب، مساعدت، ترغیب، تسهیل و مشاوره در ارتکاب پولشویی نیز توجه شده است. بدین ترتیب، قلمروی پولشویی تنها محدود به ارتکاب تام آن نیست بلکه مصداقی از جرایم ناقص یعنی شروع به جرم توأم با جلوه‌هایی از مشارکت و معاونت در ارتکاب پولشویی نیز به عنوان اعمال بزهکارانه شناسایی شده‌اند. همچنین، با توجه به تعاریف کنوانسیون وین و پارامو می‌توان گفت جرم پولشویی از هریک از رفتارهای سه‌گانه زیر تشکیل شده است: الف) تبدیل یا انتقال اموال (عواید حاصل از جرم)؛ ب) پنهان نمودن یا تغییر ظاهر اموال (عواید حاصل از جرم)؛ و پ) تحصیل، تصاحب یا استفاده از اموال (عواید حاصل از جرم) (Bank, 2009: 13). افزون بر اینها، در تعیین دامنه رفتار بزهکارانه پولشویی به رفتارهای غیرقانونی زیر نیز باید توجه داشت: الف) قصور در ارائه گزارش نسبت به معامله‌های مشکوک مالی یا گزارش نقل و انتقال مالی بیش از حد مجاز؛ ب) آگاهی‌رسانی یا افشای اطلاعات مربوط به موضوعی که یک گزارش یا تحقیق ارائه نموده است (Bank, 2009: 13).

با لحاظ تعریف کمابیش کاملی که کنوانسیون‌های بین‌المللی وین و پارامو از پولشویی ارائه نموده‌اند، دولت‌های عضو گروه اقدام مالی نیز موظف هستند در وضع عنوان بزهکارانه پولشویی، وصف جامعیت را مدنظر قرار دهند. با وجود این، با توجه به تعیین بسترهای مستعد پولشویی در حوزه فوتبال از ناحیه گروه اقدام مالی، جرم‌انگاری پولشویی باید به صورتی انجام شود که هرگونه فرصتی را از مرتکبان بالقوه پولشویی در عرصه فوتبال بگیرد.

قانونگذار ایران نیز کمابیش همسو با موازین بین‌المللی پیش‌گفته، در ماده ۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی،^۱ مبادرت به تعریف پولشویی نموده است. از طرفی، طبق ماده ۱۳ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی، مجازات شروع به جرم، معاونت و شرکت در جرم پولشویی و همچنین مقررات راجع به تشدید و تخفیف مجازات آن، حسب مورد تابع قانون مجازات اسلامی هستند. به بیانی روشن‌تر، جرم پولشویی در موارد یادشده مشمول قواعد عمومی به شرح مندرج در قانون مجازات اسلامی است؛ این موضوع حتی در مورد تخفیف و تشدید کیفر پولشویی نیز موضوعیت پیدا می‌کند، حال آنکه قانونگذار می‌توانست جهت تقویت قوه بازدارندگی مجازات، ارتکاب پولشویی از ناحیه برخی از اشخاص دارای مقام بالای دولتی مثل رؤسا و معاونین بانک‌ها را مشمول تشدید خاص قرار دهد.

۲-۲-۳. گزارش اجباری معاملات و فعالیت‌های مشکوک

یکی از تدابیر بااهمیت در راستای کشف زودهنگام پولشویی و کاستن از رقم سیاه این سنخ از بزهکاری، الزام به گزارش‌دهی معاملات و فعالیت‌های مشکوک^۲ است. در این زمینه، کارکنان مؤسسات مالی موظف هستند نسبت به گزارش اعمال یادشده مبادرت ورزند (Bank, 2009: 41). الزام به گزارش معاملات و فعالیت‌های مشکوک باعث می‌شود جرایم بیشتری در حوزه پولشویی کشف شوند، زیرا اشخاصی که به مناسبت حرفه خود بیشتر در معرض تشخیص پولشویی قرار می‌گیرند التزام پیدا می‌کنند که نسبت به گزارش موارد مشکوک به مقامات

۱. طبق آن ماده: «پولشویی عبارت است از: الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از ارتکاب جرایم با علم به منشأ مجرمانه آن؛ ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان یا کتمان کردن منشأ مجرمانه آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم از ارتکاب جرم به دست آمده یا کمک به مرتکب جرم منشأ به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود؛ پ- پنهان یا کتمان کردن منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد (...).»

2. Suspicious Transaction Report (STR) or Suspicious Activity Report (SAR).

ذیصلاح اقدام لازم را انجام دهند، در غیر این صورت، با ضمانت اجراهای قانونی مواجه خواهند شد.

برقراری نظام گزارش دهی الزامی همچنین به مسئولان نظارتی کمک می کند که کارآیی آنها در مقابله با پولشویی نیز بیشتر شود (رهبر و میرزاوند، ۱۳۸۷: ۹۶). بدین شکل، در مقطع کنونی، مطابق با توصیه شماره ۱۳ گروه اقدام مالی، تنها مؤسسات مالی با وجود سوءظن دائر بر احتمال مجرمانه بودن منشأ پولها، وظیفه دارند نسبت به گزارش سریع موضوع به مراجع صالح اقدام نمایند. این موضوع در قبال سایر نهادها به شکل داوطلبانه مدنظر قرار گرفته است. بنابراین، در خصوص پولشویی در بستر فوتبال نیز فقط مؤسسات مالی الزام به گزارش معاملات مشکوک دارند. حال، چنانچه ترتیب دیگری مهیا شود، آثار بهتری در مسیر پیشگیری از پولشویی در فوتبال نیز در دسترس قرار می گیرد؛ بدین صورت، چنانچه کنشگران داخل در حوزه فدراسیونهای ملی، باشگاههای فوتبال، شبکههای تلویزیونی موظف به گزارش موارد مشکوک به پولشویی در فوتبال شناخته شوند، رقم سیاه این بزهکاری نیز بیش از پیش کاهش پیدا می نماید، چراکه بسیاری از بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال از جمله سرمایه گذاری در باشگاهها، بلیط فروشی، حق پخش تلویزیونی و نقل و انتقالهای بازیکنها مستلزم دخالت مستقیم یا غیرمستقیم مسئولان فدراسیون فوتبال، باشگاهها و غیره است.

با وجود این، گروه اقدام مالی تنها به اجباری نمودن گزارش دهی معاملات و فعالیت های مشکوک بسنده ننموده است، بلکه نهادی تخصصی نیز جهت رسیدگی و سنجش اعمال یادشده تأسیس شده است. در این راستا، بیان شده است که تشکیل واحد اطلاعات مالی^۱ در شمار مهم ترین توصیه های گروه اقدام مالی قرار دارد (تجلی، ۱۳۹۰: ۳۰). بدین سان، بنا به توصیه شماره ۲۶ گروه اقدام مالی، کشورها موظف هستند نسبت به تأسیس واحد اطلاعات مالی جهت دریافت، تحلیل و گزارش معاملات مشکوک و سایر اطلاعات مرتبط با پولشویی مبادرت ورزند. افزون بر اینها، گروه اقدام مالی توصیه بر آن دارد که باشگاههای فوتبال ملزم به گزارش فعالیت های

1. Financial Intelligence Unit (FIU).

مشکوک به پولشویی شناخته شوند، چراکه در بسیاری از پرونده‌های مورد بررسی، چنین تعهداتی وجود ندارند. در این زمینه، تصویب قواعد بهترین رفتارها^۱ در بخش فوتبال از قبیل آنچه در راهنمای انجمن فوتبال بریتانیا وجود دارد می‌تواند مؤثر باشد (FATF, 2009: 37).

بررسی و کاوش در مقررات ایران نشان می‌دهد که گزارش اجباری معاملات و فعالیت‌های مشکوک از سوی برخی از صاحبان مشاغل الزامی شده است؛ در این زمینه، بند «ج» ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی، گزارش معاملات و عملیات مشکوک از ناحیه اشخاص موضوع مواد ۵ و ۲۶ همان قانون را به مرجع ذیصلاحی که شورای عالی مبارزه با پولشویی تعیین می‌کند اجباری کرده است. در این خصوص، باید خاطر نشان نمود که رؤسا و اعضای هیئت مدیره باشگاه‌های فوتبال، فدراسیون فوتبال و بازیکنان از فهرست مربوط خارج هستند.

۳-۲-۳. فرآیند کیفری تخصصی

در مقطع کنونی، یکی از راه‌های مقابله با بزهکاری، تخصصی کردن فرآیند کیفری به ویژه در مرحله تعقیب و تحقیق است. بدین شکل، در پاره‌ای از رفتارهای بزهکارانه از جمله پولشویی که نیاز به اشراف در موضوعات تخصصی از جمله مسائل مالی، بانکی و قراردادها دارد، نیاز است از کنشگران قضایی آگاه و متخصص استفاده شود، در غیر این صورت، این امکان وجود دارد که به خاطر ناآگاهی اشخاص و نهاد رسیدگی کننده، مرتکبان جرم بتوانند با شگردهای فنی و جدید از پیگرد قانونی و تحمّل مجازات رهایی پیدا کنند.

از این رو، اتخاذ فرآیند کیفری تخصصی در راستای مقابله با پولشویی در بستر فوتبال نیز مهم جلوه می‌نماید. در واقع، با توجه به تعیین بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال باید اذعان نمود که

1. Code of best practices.

۲. در این خصوص، اشخاص مذکور طبق مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با پولشویی عبارتند از: کلیه اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوق‌های قرض‌الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداری‌ها (ماده ۵) و دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حسابرسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی (ماده ۶).

نه تنها مقامات رسیدگی کننده باید از پولشویی آگاهی داشته باشند بلکه باید از اشراف مناسبی نیز نسبت به فوتبال و مسائل پیرامون آن برخوردار باشند. در این زمینه، گروه اقدام مالی در توصیه شماره ۲۷ اشاره می کند که دولت ها باید اطمینان حاصل کنند که مقامات انتظامی مشخصی از مسئولیت تحقیق راجع به پولشویی برخوردار هستند. در این زمینه، کشورها ترغیب شده اند تا جایی که ممکن است نسبت به حمایت و توسعه مکانیسم های تحقیقاتی خاص از جمله تحویل تحت نظارت،^۱ عملیات مخفی^۲ و دیگر روش های مرتبط اقدام کنند.

بر این اساس، وفق توصیه شماره ۲۷ و همچنین انتشار گزارش گروه اقدام مالی در سال ۲۰۰۹ در مورد تشریح نقاط آسیب پذیر فوتبال در پولشویی مشخص می شود که استفاده از فرآیند تحقیقاتی خاص نسبت به اعمال یادشده در بستر فوتبال نیز مهم در نظر گرفته شده است. در این ارتباط، با کاوش در مقرراتی مثل قانون مبارزه با پولشویی و آیین دادرسی کیفری ملاحظه می شود که هنوز فرآیند کیفری تخصصی مناسبی نسبت به جرم پولشویی در کانون توجه قرار نگرفته است. بدین ترتیب، اگرچه ماده ۲۵ قانون آیین دادرسی کیفری، تأسیس دادرسی های تخصصی از جمله در حوزه امور اقتصادی را لحاظ نموده است، اقدام مذکور انتظارها را برآورده نمی سازد، چرا که مقابله با پولشویی در بستر فوتبال ایجاب می کند که از اشخاص متخصص نسبت به پولشویی و آگاه به فوتبال و مسائل پیرامون آن استفاده شود.

۳-۲-۴. کیفرگذاری

کیفرگذاری در زمره تدابیر پسینی گروه اقدام مالی در راستای مقابله با پولشویی در بسترهای مختلف از جمله فوتبال به شمار می آید؛ با این وصف، از آنجا که در راهبرد گروه اقدام مالی، ضمانت اجراهای متنوعی در واکنش به پولشویی مورد نظر قرار گرفته اند، هریک از آنها با لحاظ موضوعی که دارند به صورت جداگانه بررسی می شوند.

1. Controlled delivery.
2. Undercover operations.

۳-۲-۴-۱. ضمانت اجرای کیفری

استمداد از ضمانت اجرای کیفری در مقابله با رفتارهای مجرمانه از سابقه‌ای طولانی در نظام‌های قانونگذاری دنیا برخوردار است. به همین روی، گروه اقدام مالی نیز از ضمانت اجرای پیش‌گفته در حوزه مقابله با پولشویی غفلت نورزیده و به استفاده از آن اهتمام نشان داده است. صرف پیش‌بینی ضمانت اجرای کیفری برای مقابله با بزهکاری نمی‌تواند از کارآیی برخوردار باشد؛ به همین روی، کنشگران حقوق کیفری برای کسب بیشترین بازدهی از تعیین و اعمال مجازات، اصل تناسب مجازات با شدت رفتارهای ارتكابی را برای ارتقای وصف بازدارندگی مجازات‌ها مورد نظر قرار داده‌اند (Duff, 2003: 132). گروه اقدام مالی نیز با درک اهمیت بازدهی ضمانت اجرای کیفری، در توصیه شماره ۱۷ از مجموعه توصیه‌های (۴۰+۹) گانه خود اشاره داشته است که تناسب‌سازی و بازدارندگی مجازات در قبال اشخاص حقیقی و حقوقی باید مورد توجه قرار گیرد. از این رو، اعمال مجازات شامل اشخاص حقیقی و حقوقی به صورت توأمان می‌شود. بدیهی است که این موضوع در فوتبال نیز در قبال بازیکن‌ها، سرمایه‌گذارها، باشگاه‌ها و سایر اشخاصی که مبادرت به پولشویی می‌کنند تسری می‌یابد.

اگرچه اوصاف مجازات از سوی گروه اقدام مالی تبیین شده است، نهاد مزبور در خصوص نوع و میزان ضمانت اجرای کیفری سکوت اختیار نموده است. البته باید اذعان نمود که این موضوع در راستای احترام به نظام‌های کیفری داخلی کشورها صورت گرفته است. با وجود این، به طور معمول مجازات‌ها نسبت به جرایم مقابله با پولشویی، در اقسام کیفر حبس و جزای نقدی یا هر دو جای می‌گیرند (Bank, 2009: 13).

با کاوشی که در مقررات ایران نسبت به مجازات پولشویی صورت پذیرفت مشخص می‌شود که قانونگذار مجازات متناسبی را در مواجهه با پولشویی وضع نموده است. بدین سان، طبق ماده ۹ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی، علاوه بر مصادره درآمد و عواید حاصل از ارتكاب

جرم، مرتکب به مجازات حبس بر اساس میزان پولشویی نیز محکوم می‌شود.^۱ شناور بودن مجازات حبس بسته به میزان مال مورد شستشو، تدبیر مناسبی به شمار می‌آید که می‌تواند به متناسب‌سازی مجازات با شدت و کیفیات رفتارهای مجرمانه بینجامد. این موضوع در تطابق با اسناد بین‌المللی مرتبط با پولشویی و توصیه‌های گروه اقدام مالی قرار دارد، که بر تناسب مجازات با پولشویی تأکید ورزیده‌اند.

۳-۲-۴-۲. ضمانت اجرای مدنی و اداری

گروه اقدام مالی تنها ضمانت‌های کیفری را در مقابله با پولشویی در نظر قرار نداده است بلکه از اقسام ضمانت‌های ضعیف‌تر یعنی ضمانت‌های مدنی و اداری نیز کمک گرفته است. تنوع ضمانت‌های اجرا در قبال پولشویی موجب می‌شود تا پاسخ‌های متفاوتی بر حسب نوع رفتار ارتكابی در دسترس قرار گیرند. به این مناسبت، دامنه آزادی عمل مقامات رسیدگی‌کننده به منظور اعمال حکم متناسب به نحو مناسبی پیش‌بینی شده است. مطابق با توصیه شماره ۳۵ گروه اقدام مالی، ضمانت‌های اجرای اداری و مدنی به مثابه ضمانت‌های کیفری در مقام نقض مقررات ضد پولشویی بر اشخاص متخلف بار می‌شوند. از این رو باید متذکر شد که یکی از جلوه‌های ناظر بر رهیافت بازدارندگی نسبت به اعمال ناقض قانون، تعیین ضمانت‌های اجرای مختلف است، زیرا در این صورت، مقام رسیدگی‌کننده می‌تواند بهترین گزینه را در تناسب با شخصیت مرتکب و اوضاع و احوال ناظر بر ارتكاب رفتار بزهکارانه اتخاذ نماید.

باید اذعان نمود که قانونگذار ایران نیز علاوه بر ضمانت‌های کیفری، از ضمانت‌های اجرای اداری نیز نسبت به مرتکبان جرم پولشویی استفاده نموده است. وفق تبصره ۳ ماده ۴ قانون اصلاح

۱. طبق ماده ۹ قانون اصلاحی: «اصل مال و درآمد و عواید حاصل از ارتكاب جرم منشأ و جرم پولشویی (و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن) مرتکبین جرم پولشویی مصادره می‌شود و همچنین چنانچه جمع اموال، درآمد و عواید مذکور تا ده میلیارد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به حبس تعزیری درجه پنج و ارقام بیشتر از آن به حبس تعزیری درجه چهار. در هر دو مورد علاوه بر مجازات قبل به جزای نقدی معادل وجوه یا ارزش مالی که مورد پولشویی واقع گردیده محکوم می‌شوند.»

قانون مبارزه با پولشویی،^۱ تخلف از آیین‌نامه‌های اجرایی شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم،^۲ مشمول ضمانت اجرای اداری شده است. بنابراین، هر شخصی که مقررات یادشده را نقض کند به دو تا پنج سال انفصال از خدمت یا محرومیت از همان شغل محکوم می‌شود. سوی ضمانت اجرای اخیر، قانونگذار ایران رویکردی افتراقی را نسبت به تعیین ضمانت اجرای مدنی در حوزه پولشویی اتخاذ نکرده است. از این رو، مسئولیت مدنی مرتکب پولشویی تابع قواعد عمومی است.

نتیجه

گروه اقدام مالی با بکارگیری تدابیر متعدّد اعم از پیشینی و پسینی، رویکرد مناسبی را در مقابله با پولشویی در عرصه فوتبال اتخاذ نموده است. در حقیقت، اهتمام به این موضوع که جهت پیشگیری از پولشویی بسان سایر جلوه‌های بزهکاری، تمرکز بر مجموعه‌ای از تدابیر پیشگیرانه سودمند به شمار می‌آید نه تنها هدف قرار دادن تدبیری خاص، مهم‌ترین آموزه گروه اقدام مالی را در راستای مقابله با پولشویی تشکیل می‌دهد.

گروه اقدام مالی در وهله نخست، تمرکز و سرمایه‌گذاری بر ارتقای سطح آگاهی همگانی به منظور مقابله با پولشویی در بستر فوتبال را مورد نظر قرار داده است. بدین ترتیب، گروه پیش‌گفته در گزارش سال ۲۰۰۹ میلادی، تمامی بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال را به دقت احصاء و

۱. طبق تبصره مذکور: «کلیه آیین‌نامه‌های اجرایی شورای فوق‌الذکر پس از تصویب هیأت وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذیربط، با رعایت ماده (۱۴) این قانون لازم‌الاجراء خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضائی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمت مربوط یا محرومیت از همان شغل محکوم خواهد شد.»

۲. برحسب ماده ۴ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی: «شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم، که در این قانون به اختصار شورا نامیده می‌شود، به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای صنعت، معدن و تجارت، اطلاعات، کشور، دادگستری و امور خارجه، نماینده رئیس قوه قضائیه، دادستان کل کشور یا نماینده وی، رئیس سازمان بازرسی کل کشور یا نماینده وی، رئیس سازمان اطلاعات سپاه، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سه نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر به پیشنهاد کمیسیون‌های اقتصادی، شوراها و امور داخلی کشور و قضایی و حقوقی و تصویب مجلس (...) تشکیل می‌شود.»

معرفی نموده است. هدف از انتشار چنین گزارشی ارتقای سطح آگاهی همگانی نسبت به نقاط آسیب پذیر فوتبال در قبال پولشویی است. با وجود این، تدابیر پیشینی گروه اقدام مالی در قبال پولشویی تنها منصرف به ارائه اطلاعات و ارتقای سطح آگاهی همگانی در خصوص بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال نشده است، بلکه راهکارهای دیگری نیز در حوزه نظارت و شفافیت ارائه شده‌اند. در این خصوص، از یک طرف، نظارت بر اشخاص حقوقی از جمله باشگاه‌های فوتبال، سازمان‌های طرفدار و نقل و انتقال بازیکن‌ها و از طرف دیگر، شفاف‌سازی در سطوح مختلف از قبیل دستیابی به اطلاعات، بازار نقل و انتقال بازیکن‌های فوتبال، پیشینه سرمایه‌گذاران و منشأ سرمایه‌های وارد شده به فوتبال نیز مورد توجه قرار گرفته است.

افزون بر اینها، گروه اقدام مالی نسبت به وضع تدابیر پسینی به منظور مقابله با پولشویی در فوتبال نیز رویکرد پویایی را اتخاذ نموده است. در این زمینه، توصیه به جرم‌انگاری و تعیین ضمانت اجراهای متناسب و بازدارنده قابل ذکر است. اتخاذ چنین تدابیری حاکی از آن است که کسب بیشترین بازدهی از حقوق کیفری از طریق بکارگیری اصل تناسب مجازات با شدت و کیفیات رفتارهای مجرمانه و همچنین رهیافت بازدارندگی در کانون توجه قرار گرفته است. بدین سان، تلاش شده است با یکپارچه‌سازی حقوق کیفری کشورها در عرصه مقابله با پولشویی، تعاریف کنوانسیون‌های وین ۱۹۸۸ و پالرمو ۲۰۰۰ به عنوان الگو در دسترس کنشگران قانونگذاری کشورها قرار گیرند. همچنین، بحث استفاده از افراد آگاه و متخصص به خصوص در مرحله تحقیق راجع به پولشویی نیز تدبیر مناسب دیگری است که در مسیر تخصصی نمودن بخش مهمی از فرآیند کیفری مربوط به پولشویی دنبال شده است. این موضوع به خصوص در بستر فوتبال که به اذعان گروه اقدام مالی، ارتکاب پولشویی در آن از پیچیدگی خاصی برخوردار است، می‌تواند نتایج سودمندی را نیز به همراه داشته باشد.

توصیه به اجباری نمودن گزارش فعالیت‌های مشکوک مالی از ناحیه باشگاه‌های فوتبال تدبیر دیگری است که از ناحیه گروه اقدام مالی در راستای مقابله با رفتار یادشده در نظر گرفته شده است؛ در این میان، راهکار گروه اقدام مالی آن است که باشگاه‌های فوتبال متعهد به گزارش

فعالیت‌های مشکوک به پولشویی باشند. همچنین، تصویب قواعد رفتاری از سوی باشگاه‌ها توصیه شده است.

با عنایت به مطالب اخیر باید گفت که راهبرد گروه اقدام مالی در قبال پولشویی در فوتبال، مبتنی بر رویکرد پزشکی یعنی تشخیص و درمان استوار شده است. بدین صورت، ابتدا به تعیین نقاط آسیب‌پذیر فوتبال در قبال پولشویی مبادرت شده و سپس تدابیر کلی و خاص در راستای مقابله با آن تبیین و توصیه شده‌اند. از این رو، انتظار می‌رود که تابعان جامعه بین‌المللی نیز با الگوپذیری از خط‌مشی مزبور، گام‌های محکمی را در جهت مقابله با رفتارهای یادشده در عرصه فوتبال بردارند، زیرا پولشویی و فوتبال هر دو در مقیاس جهانی بروز پیدا می‌کنند و بنابراین نیازمند عزم فراملی برای مقابله با آن است.

در این ارتباط، با کاوشی که در مقررات ایران صورت گرفت مشخص گردید که برخی از کمبودها و نارسایی‌های قانون مبارزه با پولشویی با اصلاحات سال ۱۳۹۷ برطرف شده است. این موضوع به ویژه در حوزه متناسب‌سازی کیفر و استفاده از ضمانت اجراهای اداری نمود بیشتری داشته است. در واقع، قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی در بحث کیفرگذاری متناسب و تنوع ضمانت اجراها کمابیش از راهبرد گروه اقدام مالی پیروی نموده است. با وجود این، هنوز در حوزه‌های مهمی مثل ایجاد آگاهی همگانی درباره شناخت بسترهای مستعد پولشویی در فوتبال، الزام باشگاه‌های فوتبال به گزارش معاملات مشکوک به پولشویی، شفافیت در دستیابی به اطلاعات دقیق قراردادهای بازیکنان فوتبال، بازار نقل و انتقال‌ها، پیشینه سرمایه‌گذاران و منشأ پول‌های سرمایه‌گذاری شده در بخش‌های مختلف فوتبال، نارسایی‌های عمده‌ای وجود دارند. به هر شکل، امید است با انجام کارهای تحقیقاتی بیشتر، نسبت به تجهیز هرچه بیشتر راهبرد مقابله با پولشویی در بستر فوتبال مبادرت شود، زیرا بسیار مهم است که بستر ورزش از ورود آرایش ناشی از بزهکاری و اشخاص ناصالح مصون بماند.

منابع

الف. فارسی

- تجلی، سید آیت‌الله (۱۳۹۰). مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بانک‌ها، چاپ اول، تهران، انتشارات آراد کتاب.
- جعفری، محمد (۱۳۹۲). پولشویی و فساد اقتصادی، چاپ اول، تهران، مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد.
- جندلی، منون (۱۳۹۳). درآمدی بر پیشگیری از جرم (تعاریف، تاریخچه، رویکردها و دورنماها) (ترجمه) ابراهیمی، شهرام، چاپ اول، تهران، نشر میزان.
- خوئینی، غفور، مسجدسرای، حمید و کبیری، سهیل (۱۳۹۶). «درنگی در جرم پولشویی»، نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی، شماره ۱۷.
- رحمانی، حلیمه، ناظمی اردکانی، مهدی (۱۳۸۹). «۹+۴۰ توصیه در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم»، نشریه حسابرس، شماره ۴۹.
- رهبر، فرهاد و میرزاوند، فضل‌الله (۱۳۸۷). پولشویی و روش‌های مقابله با آن، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- زراعت، عباس (۱۳۹۱). حقوق کیفری اقتصادی، چاپ اول، تهران، انتشارات جنگل، جاودانه.
- سولیوان، کوین (۱۳۹۵). مبارزه با پولشویی (ترجمه) فرهادی‌پور، محمدرضا، چاپ اول، تهران، انتشارات آشیان.
- شمس ناتری، محمد ابراهیم (۱۳۹۴). «راهکارهای مبارزه با پولشویی یا گزارش‌های ژورنالیستی»، نشریه نقد کتاب و فقه، شماره ۱.
- غلامی، علی و پور بخش، سید محمد علی (۱۳۹۰). «مبارزه با پولشویی در قوانین ایران و اسناد بین‌المللی»، نشریه مطالعات اقتصاد اسلامی، شماره ۷.

- فامیل زوار جلالی، امیر (۱۳۹۵). مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها ناشی از تأمین مالی تروریسم، چاپ اول، تهران، انتشارات خرسندی.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۸). «تأمّنات ایرانی: فوتبال، ارتباطات، جهان‌گرایی»، نشریه آیین، شماره ۳۰ و ۳۱.
- همتی، محمدباقر (۱۳۹۱). *تدابیر پیشگیرانه و مجازات در قانون مبارزه با پولشویی با نگاهی به اسناد بین‌المللی*، چاپ اول، تهران، انتشارات خرسندی.

ب. انگلیسی

- Abel Souto, M. (2013). "Money laundering, new technologies, FATF and Spanish penal reform," *Journal of Money Laundering Control*, 16 (3).
- Bank, W. (2009). *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide*, World Bank.
- Beare, M. E. (2012). *Encyclopedia of Transnational Crime and Justice*, SAGE Publications.
- Boister, N. (2018). *An Introduction to Transnational Criminal Law*, Oxford University Press.
- Curzon, L. B. and P. Richards (2007). *The Longman dictionary of law*, Pearson Education.
- Dabla-Norris, E., et al. (2006). *What Transparency Can Do When Incentives Fail: An Analysis of Rent Capture*, International Monetary Fund.
- De Sanctis, F. M. (2014). *Football, Gambling, and Money Laundering: A Global Criminal Justice Perspective*, Springer International Publishing.
- De Sanctis, F. M. (2017). *International Money Laundering Through Real Estate and Agribusiness: A Criminal Justice Perspective from the "Panama Papers"*, Springer International Publishing.
- Duff, R. A. (2003). *Punishment, Communication, and Community*, Oxford University Press.
- FATF (2009). *Report, Money Laundering through the Football Sector*, OECD Publishing.
- FATF Recommendations. To see these recommendations, refer to the following link:
gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/the40recommendationpublishedoctober2004.html. (Accessed: 20 Oct 2018).

- FATF Report 2009 (Money Laundering through Football Sector). In order to see this report, refer to the following link: www.fatf-gafi.org/.../fatf/.../reports/ML%20through%20the%20Football%20Sector.pdf (Accessed: 20 Oct 2018).
- Force, F. A. T. (2012). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF recommendations*, FATF/OECD.
- International, T. (2016). *Global Corruption Report: Sport*, Taylor & Francis.
- Lab, S. P. (2010). *Crime Prevention: Approaches, Practices and Evaluations*, Elsevier Science.
- Levy, S. M. (2015). *Federal Money Laundering Regulation: Banking, Corporate, & Securities Compliance*, Wolters Kluwer.
- Mancunian Matters (28 May 2012). "Charged with money laundering over sale of Manchester United season tickets."
- Medhi, A. (2016). "Unfit, improper ownership in UK football clubs," Transparency international, Global Corruption Report: Sport.
- Nelen, H. (2017). "Having the Blues: Money Laundering in Professional Football," Contemporary Organized Crime, Springer.
- Reuters (15 May 2014). "Crime gangs launder \$140 billion through sports betting – report."
- Ryder, N. (2011). *Financial Crime in the 21st Century: Law and Policy*, Edward Elgar Publishing Limited.
- Sner, S. (2010). *Money Laundering*, GRIN Verlag.
- The 42 (29 Jun 2018). "Ex-Barcelona president to stand trial for money laundering related to Brazilian national team."
- The Guardian (10 October 2018). "Authorities charge five in Belgian football corruption claims."
- The United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.
- The United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention).
- Unger, B. and D. van der Linde (2013). *Research Handbook on Money Laundering*, Edward Elgar Pub. Limited.

پ. فرانسوی

- GAPI. (2013). *Rapport du Secrétaire général aux ministres 2013*, OECD Publishing.

- Jetha, F. B. (2016). *Une nécessaire harmonisation internationale de la lutte anti-blanchiment*, Connaissances et Savoirs.
- Pereira, D. (2010). *Football Univers*, Publibook/Société des écrivains.